

УДК 373.2/3.091.2.014.3:005.336.2

*Рекомендовано до друку вченою радою Інституту післядипломної освіти
Київського університету імені Бориса Грінченка
(протокол № 4 від 31 травня 2021 року)*

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Войцехівський М. Ф., директор Інституту післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук, доцент;

Івашньова С. В., заступниця директора Інституту післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидатка педагогічних наук, доцентка;

Кочерга О. В., заступник директора Інституту післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук, доцент;

Гончаренко А. М., т. в. о. завідувачки кафедри дошкільної та початкової освіти Інституту післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидатка педагогічних наук, доцентка;

Дятленко Н. М., доцентка кафедри дошкільної та початкової освіти Інституту післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидатка психологічних наук, доцентка;

Меленець Л. І., доцентка кафедри дошкільної та початкової освіти Інституту післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидатка педагогічних наук.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Митник Олександр Якович, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології факультету педагогіки і психології Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Карлінська Яніна Валеріївна, заступниця директора, викладачка Циклової комісії з педагогічної освіти Фахового коледжу «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидатка педагогічних наук.

Компетентнісне спрямування дошкільної та початкової освіти в умовах нової української школи: збірник матеріалів III Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф., 15 грудня 2020 р. / Автори та упоряд.: М. Войцехівський, С. Івашньова, О. Кочерга, А. Гончаренко, Н. Дятленко, Л. Меленець (електронне видання). Київ : ІПО КУБГ, 2020. 285 с.

До збірника ввійшли тези та статті учасників III Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «**Компетентнісне спрямування дошкільної та початкової освіти в умовах нової української школи**». У роботах розглянуто питання, пов'язані з різними аспектами, напрямками і підходами, що поєднуються спільною основою компетентнісно орієнтованої освіти. Осмислення концептуальних основ такого підходу, внесок у розробку теорії та методик, питання усвідомлення специфіки діяльності системи освіти та суб'єктів освітнього процесу були предметом обговорення Інтернет-конференції. Позиції авторів є результатом екстраполяції, аналізу інформації та досвіду про стан розробки й впровадження компетентнісної ідеї.

Збірник адресовано науково-педагогічним, науковим працівникам, докторантам, аспірантам, студентам, педагогам-практикам і всім, хто цікавиться питанням розвитку дошкільної та початкової освіти в умовах нової української школи на компетентнісних засадах.

УДК 373.2/3.091.2.014.3:005.336.2

За зміст публікацій, достовірність інформації, цитат, покликань на літературні джерела відповідальність несуть автори.

© Інститут післядипломної освіти КУБГ, 2020

© Войцехівський М., Івашньова С., Кочерга О., Гончаренко А., Дятленко Н., Меленець Л.
(автори-упорядники), 2020

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	7
1. Осмислення проблеми життєвої компетентності в першій третині XXI століття	
Гагаріна Наталія Павлівна, Скуренко Світлана Леонідівна Дослідження якості дошкільної освіти з використанням міжнародного інструменту оцінювання ECERS.....	9
Кочерга Олександр Васильович Психологічні чинники в формуванні життєвої компетентності.....	16
Мариновська Оксана Яківна Діагностичний інструментарій визначення рівня сформованості ключових компетентностей учнів.....	18
Матяшук Валентина Петрівна Виклики, що стоять на шляху впровадження компетентнісних підходів в Новій Українській Школі першої третини XXI століття.....	22
Подліняєва Оксана Олександрівна Розвиток медіакомпетентності учасників освітнього процесу на прикладі соціальних мереж.....	28
Тіхонова Наталія Георгіївна, Іванова Світлана Григорівна Налагодження партнерських відносин вчителя з батьками як умова формування життєвих компетентностей молодших школярів.....	37
2. Формула НУШ: реалізація за ключовими компонентами	
Бодунова Наталія Анатоліївна Дитиноцентризм як один із базових компонентів формули НУШ.....	42
Говоруха Людмила Петрівна НУШ як платформа для розвитку навчально-пізнавальної діяльності учнів початкової школи.....	45
Дроботько Ірина Дмитрівна Психолого-педагогічний супровід навчально-пізнавальної діяльності учнів першого класу.....	47
Дудар Лілія Миколаївна Лепбук – педагогічна ідея для колективної роботи, що не закінчується після дзвінка.....	51
Кириленко Ольга Сергіївна Умови формування навичок 4К на уроках читання в НУШ.....	53
Ковальська Тетяна Григорівна Розвиток творчих здібностей учнів початкової школи шляхом впровадження LEGO-технології.....	58
Колесник Лілія Вікторівна Секрети логічного міркування на уроках у початковій школі.....	61
Кондратова Вікторія Вадимівна Вплив образотворчої діяльності на емоційний стан молодшого школяра.....	64
Копійка Людмила Петрівна Розвиток дослідницьких компетентностей учнів початкової школи в умовах навчання у НУШ.....	72
Котелянець Наталка Валеріївна Формування технологічної культури учнів початкової школи.....	75

Кравченко Ірина Миколаївна <i>Соціально-емоційне та етичне навчання як платформа для розвитку емоційного інтелекту учнів початкових класів на уроках читання в умовах НУШ.....</i>	<i>79</i>
Кравчук Лариса Володимирівна <i>Читання з розумінням як складова читацької компетентності молодшого школяра.....</i>	<i>87</i>
Лазебний-Чоловський Дмитро Миколайович <i>Сучасні методи та засоби організації уроку фізичної культури за стандартами НУШ.....</i>	<i>89</i>
Любимова-Лисиця Марина Валеріївна <i>Музично-ритмічне тіловиховання учнів початкових класів на уроці фізичної культури.....</i>	<i>92</i>
Найдьон Катерина Валеріївна <i>Практичний аспект формування мотивації учнів молодшого шкільного віку до читання в умовах НУШ.....</i>	<i>94</i>
Нетеса Людмила Василівна <i>Розвиток читацької компетентності в учнів початкової школи.....</i>	<i>98</i>
Третяк Ольга Петрівна <i>НУШ як платформа формування моральних цінностей у молодших школярів.....</i>	<i>102</i>
Чернецька Олена Георгіївна <i>Формування просторових уявлень молодших школярів у процесі організації навчання в Новій українській школі.....</i>	<i>106</i>
Щербина Вікторія Миколаївна <i>Активізація пізнавальної активності молодших школярів: п'ять Великих історій Монтесорі.....</i>	<i>111</i>
Юстенюк Олена Сергіївна <i>Вивчення творчості В.О.Сухомлинського в контексті НУШ на уроках з «Літературного читання» в початковій школі.....</i>	<i>114</i>
Янковська Інна Миколаївна, Латиш Олеся Олегівна <i>Психолого-педагогічні аспекти формування творчих умінь молодших школярів засобами образотворчого мистецтва.....</i>	<i>116</i>
Янковська Інна Миколаївна, Прохоренко Юлія Леонідівна <i>Формування компетентностей молодших школярів у мистецькій освітній галузі.....</i>	<i>121</i>
3. «Канва» компетентнісного підходу в розвитку дитини дошкільного віку: розмаїття та варіативність	
Горська Олена Олександрівна <i>Монологічна компетенція дошкільників як показник мовленнєвої готовності до навчання в школі.....</i>	<i>125</i>
Діхтієвська Тетяна Олександрівна <i>Співпраця закладу дошкільної освіти та НУШ у національно-патріотичному вихованні дітей.....</i>	<i>129</i>
Дятленко Наталія Михайлівна <i>Компетентнісний підхід: можливості для змін у дошкільлі.....</i>	<i>131</i>
Іваненко Марія Сергіївна, Іваненко Марта Елеонора Сергіївна <i>Вікові особливості музичного розвитку дитини дошкільного віку.....</i>	<i>134</i>
Кіндей Леся Григорівна <i>Елементи ТРВЗ-педагогіки в мовленнєвому розвитку дітей дошкільного віку.....</i>	<i>137</i>

1. Налагоджено взаємодію у тріаді «педагоги – діти – родини» для уникнення подвійних моральних стандартів у єдиних соціально-моральних, культурно-етичних вимогах до дітей.

2. Педагоги ЗДО та НУШ значно підвищили професійний рівень, застосовують досягнення психології та педагогіки з питань патріотичного виховання дітей у практику роботи сучасного закладу дошкільної освіти у співпраці з НУШ.

3. Підвищено якісні показники набутих дитиною життєвих компетентностей у контексті національно-патріотичного спрямування щодо вимог рівня освіченості, розвиненості та вихованості дитини перед вступом до школи. Спостерігається позитивна динаміка в якості набутих компетентностей з національно-патріотичного виховання дітей відповідно Базового компоненту дошкільної освіти.

4. Підвищилася зацікавленість батьків вихованців питаннями національно-патріотичного виховання дітей, активність у проведенні спільних заходів.

5. Заклад дошкільної освіти у співпраці з НУШ поступово стають соціокультурним середовищем, що створює оптимальні умови для формування у дітей цілісної «картини світу», виховання патріотизму, основ громадянства.

6. Розширились зв'язки з іншими закладами освіти країни, науковими установами, музеями, громадськими, волонтерськими організаціями міста, регіону.

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД: НОВІ МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ЗМІН У ДОШКІЛЛІ

Дятленко Наталія Михайлівна,
доцентка кафедри дошкільної та початкової освіти ІПО
Київського університету імені Бориса Грінченка,
кандидатка психологічних наук, доцентка

Анотація У тезах розкриваються принципові позиції в організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти на засадах компетентнісного підходу, пропонуються конкретні варіанти змін, що сприятимуть накопиченню дошкільниками життєвого досвіду.

Ключові слова: компетентнісний підхід, дитина як суб'єкт, предметно-практичний досвід, почуттєві переживання, центри дитячої діяльності, правила і домовленості, моніторинг прогресу.

Періоду дошкільного дитинства відводиться особлива місія: закласти основи, побудувати міцний фундамент будівлі – розвиненої щасливої особистості. Часто саме в цей період педагоги та батьки роблять помилки, які відлунюються в подальшому труднощами у спілкуванні з дитиною, відсутністю у ній інтересу до пізнання, небажанням дотримуватися правил, домінуванням «руйнівної» активності чи навпаки пасивності, невпевненістю та тривожністю. Пройшовши рубіж дошкільля, такий учень в умовах шкільного навчання часто виявляється не продуктивним, його супроводжують ті ж труднощі, які він мав у дошкільному закладі.

Переконана, мова, насамперед, повинна йти не про матеріальне забезпечення дошкільного закладу (яке дійсно у нас страждає), а про якість і наповненість всього життя в ньому і, зокрема, про реалізацію в освітньому процесі можливостей щодо набуття дитиною практичного досвіду, оволодіння вмінням обирати справу для себе і доводити її до кінця, долаючи при цьому труднощі, нести певну відповідальність (в межах віку), будувати продуктивні взаємини, відстоювати власну позицію, критично

ставитися до своїх помилок. Фактично мова йде про організацію освітнього процесу на компетентнісних засадах. Такий підхід було запроваджено в 70-ті роки в США та в 80-ті роки ХХ ст. у розвинених країнах Європи. Це було пов'язано з невідповідністю традиційної системи освітніх послуг соціальному замовленню, яке вимагало виховання самостійних, ініціативних членів суспільства, здатних ефективно взаємодіяти в розв'язанні соціальних, виробничих та економічних завдань. Зауважувалося, що більшість випускників навчальних закладів виявляються навченими, але не готовими до реалізації професійних обов'язків, вирішення реальних професійних та життєвих проблем.

Чи варто говорити про компетентнісний підхід в освіті дошкільників? Чи здатний дошкільник хоча б певною мірою відповідати викликам компетентнісного підходу? Щоб це зрозуміти, згадаємо основні психологічні характеристики дошкільників, які не лише підтверджують необхідність такого підходу, а й вимагають його. Звернемо увагу на сенсомоторні потреби, що виявляються у високій активності малюків, готовності щомиті діяти; високу потребу у пізнанні та виробленні цілісної картини світу; домінуванні мотивів самостійності, гри, самореалізації, визнанні та ін. Отож, саме компетентнісний підхід, що вимагає створення умов, за яких дитина не пасивний споглядач, а активний перетворювач, здатний задовольнити потреби, інтереси, прагнення дошкільника.

Означимо принципіві позиції в організації освітнього процесу на засадах компетентнісного підходу:

– *Відведення вихователю вирішальної ролі в розвитку дитини.* Зустріч справжньої сутності вихователя зі справжньою сутністю дитини розглядається як фундаментальна основа розвитку кожної дитини. Ніякі спеціально організовані зовнішні заходи не є настільки сильними вихователями, як сама особистість дорослого. Поряд зі значимою людиною дитина відчуває себе впевнено та захищено, що позитивно впливає на стан її здоров'я, ставлення до світу та інших людей.

– *Ставлення до дитини як до суб'єкта, який може щось хотіти, а щось ні, чомусь віддавати перевагу, а від чогось відмовлятися.* Мова йде пошук таких способів впливу на дитину, які б відповідали її природі і ґрунтувалися на інтересах, готовності до наслідування, заохочували до активних дій, мобілізували ресурси, стимулювали до апробації власних зусиль тощо. *Розвиток дитини можливий лише в тій мірі, в якій наші вимоги та цілі щодо дитини стануть її власними цілями.*

– *Увага до почуттів, думок і поглядів дитини.* Якщо думки, реакції, емоції, вчинки дитини чомусь викликають тривогу у дорослого, в кожному конкретному випадку варто відшукувати механізми, які будуть стимулювати належну поведінку та реакції у дитини. Наші намагання чути і бачити лише те, що хочемо, заперечення почуттів лише призводять до продукування у дітей нещирості, підлабузництва, пристосуванства (адже вони так хочуть відповідати нашим очікуванням).

– *Для розвитку дітей істотне значення має вільна, спонтанна, мінімально регламентована гра, рухливий і реальний чуттєвий предметно-практичний досвід, безпосередньо пов'язаний із власним тілом:* щоб мати можливість зрозуміти світ, дитина спочатку має навчитися володіти тілом; обмацувати руками, щоб згодом «схоплювати» його розумом. Навчання в цьому віці носить непрямий, неявний (імпліцитний) характер, для успішного протікання якого вирішальними є не розумові операції, а безпосередня діяльність (ігри, малювання, ліплення, трудові дії,

драматичне мистецтво, розповідання казок, історій, читання віршів) і різнопланове сприймання.

– В організації пізнавальної діяльності дитини акцент варто робити на її почуттєвих переживаннях. Шлях до компетентності має йти через почуттєві переживання дітей (здивування, інтерес, радість, сподівання, наміри, бажання, надії), які пробуджує сам педагог за допомогою різних засобів. У дитини до семи років розуміння, почуття і вміння взаємодіють у інший спосіб, аніж у дорослих, а саме: від співпереживання вчинку, дії через відтворення вчинку чи способів дій у грі (де дитина безпосередньо пов'язує себе з вчинком) до більш-менш чіткого розуміння і формування елементарних уявлень і понять та готовності здійснити вчинок, дію.

Які ж зміни варто внести в життя дошкільника в закладі дошкільної освіти, щоб він міг поступово накопичувати життєвий досвід, збагачувати емоційну сферу, вправлятися у вчинках, тобто формувати власну життєву компетентність?

1. Організація дитячої діяльності в центрах дитячої діяльності.

Нагадаємо, що дитина розвивається в різноманітній предметно-практичній діяльності та спілкуванні. Це вимагає продуманої організації, хорошого оснащення, систематичності, єдності підходів і лише за таких умов можна очікувати продуктивної зустрічної активності дітей. У групових кімнатах наших дошкільних закладів традиційно організовуються центри дитячої діяльності. Здається, що настав час наповнити їх новим змістом, включити в педагогічний процес на рівноправних засадах з іншими формами. Саме у таких центрах діти за власним бажанням, відповідно до власних інтересів можуть займатися різними справами: малювати, ліпити, вирізувати, майструвати, прати/прасувати, лагодити книжки, працювати в куточку природи, складати пазли, будувати з конструктора тощо. В умовах зниженого покрокового контролю та регламентованості діти будуть успішно нарощувати свій особистісний потенціал, вправляючись у самостійності, ініціативності, творчості.

2. Розвиток і підтримка дитячих починань з правилами та домовленостями.

Заняття в таких центрах розширюють життєвий простір дітей, дають можливість самостійно вирішувати проблеми. Втім, без належної підтримки з боку вихователів діяльність може швидко припинитися. Щоб підсилювати суб'єктність дітей і налаштовувати їх на відповідальне ставлення до реалізації власних задумів, потрібно їх залучати до озвучування своїх зацікавлень, до визначення того, чим вони хочуть займатись, до елементарного планування своєї діяльності – лише таким чином організована діяльність набуде ознак активної включеності самої дитини і процес її розвитку буде позитивним. Варто пам'ятати, що процес вибору справи, а тим більше її планування для дітей дуже непростий. Не маючи належних навичок, діти починають хвилюватися, напружуватися, часто змінюючи свої рішення.

3. Моніторинг прогресу дитини.

Важко щось сказати про ефективність тієї чи іншої методики, програми, якщо не буде здійснюватися постійний моніторинг прогресу дитини. Досить часто вихователі, спираючись на власні відчуття, намагаються дати оцінку тих чи інших підходів. Така приблизна оцінка має поверховий характер, бо не спирається на якісь кількісні показники і не може повною мірою відобразити реальний стан справ. Протягом останніх років неодноразово робилися спроби включити в практику роботи вихователя ведення щоденників спостережень, карток спостережень, підготовку

портфолію тощо. Втім, громіздкі процедури та не до кінця зрозуміле їх значення часто відбивали бажання продовжувати відслідковувати розвиток дітей. Радимо звернути увагу на технологію «Моніторинг прогресу дитини», де в якості основних показників процесу розвитку пропонується відслідковувати стан емоційного благополуччя дитини та міру її залученості до різних справ.

Не виникає сумнівів, що поєднання емоційного благополуччя і активної залученості до діяльності в окремої дитини дає всі підстави стверджувати, що вона знаходиться в сприятливих для себе умовах, повною мірою використовує надані можливості, отже збагачує і розширює свою компетентність. Звичайно, такий моніторинг не дасть нам повної інформації про глибину її знань і вмінь. Але чи потрібно вихователю це точно знати? Здається, в першу чергу він має подбати про створення умов для розвитку і формування компетентності.

Завершуючи розмову про ті підходи, які сприятимуть розвитку дитячої компетентності, зауважимо, що дошкільний вік наділений надзвичайно важливими повноваженнями в плані забезпечення людини необхідними ресурсами для всього подальшого життя – належною пізнавальною сферою для накопичення знань про світ, людей та самих себе; широкими можливостями для оволодіння різними видами діяльності та спілкування – для накопичення вмінь; високою активністю – щоб апробували себе в різних життєвих ситуаціях. Як бачимо, для педагогів та батьків залишається зовсім небагато роботи: бути уважними до потреб дитини та забезпечення умов для емоційно насиченого, радісного, змістовного щоденного її буття; створювати в оточенні життєвого простору, багатого на імпульси та можливості набуття досвіду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Дятленко Н.М. Особистісно-орієнтовану модель – у практику. Дошкільне виховання. 2014; 7: 7-11.
2. Лазарович Н. Компетентісний підхід до розвитку обдарованості дітей дошкільного віку. С. 165-169. URL: https://www.researchgate.net/publication/323729666_Kompetentisnij_pidhid_do_rozvitku_obdarovanosti_ditej_doskilnogo_viku

ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ МУЗИЧНОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Іваненко Марія Сергіївна, студентка III курсу Фахового коледжу «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка
Іваненко Марта Елеонора Сергіївна, студентка III курсу Фахового коледжу «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка

***Анотація.** Закцентовано увагу на теоретичному обґрунтуванні вікових особливостей музичного розвитку дитини дошкільного віку, проблемі розвитку творчого потенціалу дитини в процесі її вікових змін.*

Ключові слова: музичне виховання, індивідуальні художні смаки.

Вступ. Проблема музичного розвитку дитини в процесі його вікових змін є фундаментальною в дослідженнях вітчизняних та зарубіжних науковців. За останній період було зроблено чимало спроб теоретичного осмислення даної проблематики у